

Cantatedienst, gehouden op zondagavond 23 februari 2020 in de Hooglandse
Kerk. Voorganger: ds. Margreet Klokke

O God, Lief en leed dragen wij met ons mee, ook als wij hier zijn, in uw huis. Met het lief komen wij gemakkelijk naar buiten, we vertellen elkaar graag over onze mijlpalen en vierdagen. Maar met het leed keren wij ons vaak naar	binnen, doen de gordijnen erbij dicht en sluiten de deuren ervoor. Het ligt te gevoelig, wie zal ons begrijpen. Lief en leed dragen wij met ons mee. Maar hier in uw huis kan ook het leed aan het licht komen, alsof het er	hier mag zijn gezien wordt en in zijn diepte gepeild. Laat ons in dit uur de gordijnen en deuren openen voor u opdat u ons in goede en kwade dagen bij de hand gevat kunt houden, door Jezus Christus, onze Heer, Amen.
--	--	---

Inleiding op de schriftlezing.

Het is vandaag de laatste zondag voor het begin van de veertigdagentijd voor Pasen. In het Rooms Katholieke deel van de wereld wordt er vandaag uitbundig carnaval gevierd. In het Protestante deel wordt men daarentegen al een beetje ingetogen, en staat cantate BWV 22 van J.S. Bach nogal eens op het programma.

Bach componeerde deze cantate t.b.v. zijn sollicitatie bij de Thomas Kirche in Leipzig. Het verhaal gaat, dat men eigenlijk Telemann op het oog had. Deze koos echter voor Hamburg. En toen werd het Bach. Een zekere meneer Platz uit de sollicitatiecommissie zou verklaard hebben erin te berusten dat 'wenn man eben nicht die beste kriegen könne, man eben die mittleren nehmen müsse'. Ik ben benieuwd, hoe middelmatig u deze cantate vindt!...

Hij is gemaakt bij Lucas 18: 31-43, ik zal de paralleltekst lezen uit Marcus, vanwege een enkel veelzeggend extra detail in die versie van het verhaal. Maar ik begin met enkele regels uit de brief van de apostel Paulus aan de gemeente in Efeze, die ook in de cantate resoneert...

Preek over Efeziërs 4: 22-24 en Marcus 10: 32-34 en 46-52 (vertaling Marie van der Zeijde) en Cantate BWV 22

Het eerste lied, dat we zongen, is geschreven door Huub Oosterhuis. Hij gebruikt er een sprekend beeld in, voor de verhouding van God en mens. ‘Zo vriendelijk en veilig als het licht, zoals een mantel om mij heen geslagen, zo is mijn God, ik zoek zijn aangezicht.’ Ik heb vaker van mensen gehoord, dat ze dit mooi vinden, en zich erin herkennen. Zo kun je je in verhouding tot God voelen: beschermd. Ook al heb je de Eeuwige nog nooit gezien, het kan zijn alsof er iets of iemand is, een goede geest, die jou ziet en waakt over al je gangen, en als je valt bereid is om je op te vangen. Je verhouding met de Eeuwige kan je als het ware een extra warme jas geven, tegen alle weer en wind van het leven. ‘Zoals een mantel om mij heen geslagen, zo is mijn God...’

Dat is alleen niet alles, wat de Godsverhouding met een mens kan doen. Wie in gesprek met de Eeuwige leeft, kan zich er soms ook toe geroepen voelen, om juist een jasje uit te doen. Om vastigheden op te geven, en uit z’n comfortzone te gaan. Om z’n eigen belang opzij te zetten, en iets van zichzelf op te offeren voor een verder rijkend ideaal.

In de schriftlezingen en de cantate van vanavond valt het licht op die tweede kant, die aan geloven zit. En dat is nieuw, voor de leerlingen. Want tot nu toe zijn zij er alleen maar extra warmpjes bij komen te zitten, door hun verhouding met God. Vóór Jezus hen vroeg om zijn volgeling te worden, waren zij er niet al te best aan toe. Eenvoudige handwerkslieden waren zij. Zij verrichtten zwaar lichamelijk werk. Zij waren onaanzienlijk en arm. Maar sinds ze met Jezus optrekken, ontwikkelen zij een geestelijk leven. Zij groeien, in het licht van zijn liefde en elkaars vriendschap. Zij staan bovendien in het centrum van de aandacht. Iedereen kent hen. En ze hoeven zich geen zorgen meer te maken om hun dagelijks brood. Met Jezus leven, en in hem met God – tot nu toe is dat voor hen alleen maar winst. Met een extra warme jas door het leven gaan.

Maar nu zegt Jezus tegen hen: *Zie, wij zijn op weg naar Jeruzalem. Daar zal de menszoon worden overgeleverd aan de overpriesters en schriftgeleerden; en die zullen het doodvonnis over hem vellen...* In het openingskoor van de cantate hoor je, wat dit betekent. Ook al is de weg naar Jeruzalem er één die omhoog gaat, het wordt een val. **Tududu** (omhoog) **dudu** (omlaag) zingt de hobo telkens. En de viool herhaalt dit motief. **Tududu** (omhoog) **dudu** (omlaag).

Jezus’ weg omhoog, naar Jeruzalem, wordt een val. Dat is onontkoombaar. Want zijn geloof ziet er anders uit, dan dat van de religieuze leiders van zijn tijd. Hij heeft de Eeuwige leren kennen als onvoorwaardelijke liefde. En dat straalt hij ook uit. Iedereen mag er wat hem betreft in delen, ook wie als zondaars te boek staan. De leiding van de synagoge vindt dat gevaarlijke theologie. Godslasterlijk. Zij willen van hem af. Moet hij daar bang voor zijn? En zich dan maar een beetje aanpassen? Dat kan hij niet. Hij wil trouw zijn aan zichzelf en aan God. En daarom is het onontkoombaar, dat hij een jasje zal moeten uitdoen...

Maar zijn leerlingen, die begrijpen daar niets van. Met Jezus leven, en in hem met God – tot nu toe was dat voor hen alleen maar winst. Dat gaat toch niet ineens veranderen? De cantate laat hun verwarring over Jezus' woorden op een beeldende manier horen. 'Sie wussten nicht, was das gesaget war', zingt het koor. Dat **Was – das, was – das** springt er steeds uit. Je ziet de leerlingen er als blinden bij in het rond tasten. *Zie*, heeft Jezus tegen hen gezegd, *Sehet*, zingt straks de vox Christi in de cantate, de *mensenzoon* gaat een lijdensweg tegemoet. Maar zij sluiten er hun ogen voor.

Dan komen ze in Jericho. Daar zit een blinde man aan de kant van de weg. En deze blinde - die ziet Jezus beter dan zijn leerlingen. Want wat doet hij, als deze hem bij zich roept? *En hij, hij gooide zijn mantel af, sprong op zijn voeten en liep op Jezus toe!*

Hij gooide zijn mantel af. Dat trekt de aandacht. Laten we nog even langer bij die mantel stilstaan. Wat zal het voor een kledingstuk geweest zijn? Het zal het woord 'mantel' nauwelijks verdiend hebben. Het moet een vod geweest zijn, vuil en vol gaten. Want een bedelaar met mooie kleren, die krijgt niets. Zijn versleten lompen vormen zijn beroepskleding. Hij laat er de mensen mee zien: Ik heb niets. Ik ben afhankelijk van je hulp.

Wat zal het een vreemde dag zijn geweest, waarop de blinde man deze gehavende mantel voor het eerst omsloeg. Dat had hij nooit gedacht, dat het zover met hem zou komen, dat hij moest gaan bedelen. Je kunt dat opmaken uit zijn naam. Bar-Timaeus heet hij. Zoon van Timaeus betekent dat. En Timaeus, dat is 'De Gewaardeerde'. Hij moet uit een gegoede familie komen. Als jongetje zal hij elke dag schone kleren hebben gekregen van zijn moeder. En als jonge man zat hij strak in het pak. Tot de dag, waarop hij ziek werd, en zijn ogen het niet meer deden. Iedereen dacht dat zijn lot verband hield met schuld. Hij moest iets gedaan hebben, zijn blindheid kon toch niet zomaar uit de lucht vallen. In de synagoge stuurde men hem weg. Iedereen liet hem links liggen. Hij kreeg geen werk meer. Zo ging dat in die dagen. Er zat voor hem niets anders op, dan bedelen. Wat zal dat een vreemde dag zijn geweest, waarop deze zoon van een Gewaardeerde, een vuile mantel met gaten omsloeg. Dat had hij nooit gedacht, dat hij zoveel jasjes uit zou moeten doen. Dat hij zo tot in zijn tenen zou gaan voelen, hoe kwetsbaar en afhankelijk je kunt zijn, als mens.

Wat hij heeft meegemaakt, dat heet in bijbeltaal 'de oude mens afleggen'. Het is al je eigen zekerheden verliezen. Niet meer kunnen bouwen op je gegoede familie, je mooie papieren, je altijd ijzersterke gezondheid, je waterdichte verzekering. Het is met lege handen komen te staan, en het van een a(A)nder moeten hebben. Dat is hard, keihard. Maar het kan ook een val zijn, die tot opstanding leidt. Tot verdieping van je verbondenheid met de a(A)nder, tot vernieuwing van je menselijkheid.

Dat laatste, dat kun je zien aan Bar-Timaeus. Hij heeft natuurlijk al van Jezus gehoord, vóór deze de plek waar hij altijd zit te bedelen passeert. Hij weet dat deze rabbi niemand links laat liggen, dat hij zich óók verbindt, met wie als

zondaars te boek staan. En beter dan iemand die nog nooit een jasje heeft hoeven uitdoen, voelt de blinde hoe bijzonder dit is. Dat deze onvoorwaardelijke liefde goddelijk is. U doet mij aan God denken, roept hij dan ook. *Zoon van David! Heb medelijden met mij!* Als Jezus hem dan bij zich laat komen, *gooit hij zijn mantel af, hij springt op zijn voeten, en loopt naar hem toe.* Hij doet met andere woorden ook zijn allerlaatste jasje nog uit. En enkel in zijn lendendoek, komt hij bij de rabbi van Nazareth staan.

In zijn lendendoek. Ziet u, hoe hij op Jezus lijkt? Zo kennen we hem, van het moment waarop hij zijn allerlaatste jasje heeft uitgedaan. Hoeveel schilderijen zijn er niet, van Jezus in een lendendoek? De blinde man lijkt op hem. Hij heeft *de oude mens afgelegd*, en is *bekleed met Christus*. Met het nieuwe, onbeschermd, naakte en genadige er-zijn van mensen voor elkaar. Jezus vraagt hem: *Wat wou je, dat ik voor je deed? Rabboeni, maak dat ik kan zien!* zegt Bar-Timaeus. En dan antwoordt Jezus: *Ga maar, je geloof, daaraan dank je je redding.* Met andere woorden: Hij ziet al. Ja, eigenlijk is hij de enige die niet blind is, in dit verhaal. De enige die begrijpt, wie Jezus is. In al zijn naakte menselijkheid: Zoon van David, Gods liefste kind, gezicht van zijn genade. *En meteen werd hij ziende*, eindigt Marcus dan ook, *en toen Jezus verder ging, ging hij mee.*

In de cantate laat Bach de ik-persoon twijfelen tussen de manier van geloven van de leerlingen en die van de blinde. Hij verlangt naar een relatie tot de God, die zijn zekerheden versterkt. Een verhouding met de Eeuwige, die hem een extra warme jas geeft tegen alle weer en wind van het leven. Maar die andere kant, die trekt ook. Hij voelt ook, dat je soms een jasje uit moet doen, als je trouw bent aan je verhouding met God. Maar dat is lastig! Dat doe je niet zomaar! En ook al wordt dat in de cantate in archaisch klinkende taal verwoord, herkenbaar is het wel. Want iets opofferen van jezelf, dat doe je niet zomaar. Vandaag is het iets, dat nog verder van je af staat dan in Bach z'n tijd. Je leert juist van kinds af aan, dat je moet opkomen voor jezelf! Zodra ze aan jou komen, ga je met spandoeken en tractors de straat op! Het woord 'offer' komt eigenlijk niet meer in ons woordenboek voor. Het klinkt ons veel te zwaar in de oren. Het leven moet wel leuk blijven! Maar hoe verder je komt in de cantate, hoe meer Bach je het gevoel geeft dat een jasje uitdoen voor de Eeuwige je ook lichter kan maken. In de aria van de tenor heeft de muziek het ritme van een dans. En de gedragen toon van het slotkoraal – die wordt als het ware met slingers versierd door de violen. Ze omspelen het met licht.

En daarmee geeft de componist te denken. Hij wekt hiermee de indruk, dat juist wie soms een jasje kan uitdoen voor God en de mensen, ruimte krijgt voor die mantel van licht, waar Huub Oosterhuis zo'n mooi lied van maakte...

Amen.

Bronnen: E. van den Hengel, zie website https://www.eduardvanhengel.nl/werken/BWV_22

G. Oost, Aan de hand van Bach, over Cantate BWV 22

M. van der Zeijde, Tijding van vreugde, vertaling van en commentaar bij het evangelie naar Marcus

Eeuwige,
Wij danken u
als woorden
en muziek
ons vanavond
geraakt hebben
en aan het
denken gezet
over onze
verhouding tot u.
Hebben wij u nodig
als een
extra warme jas
tegen alle
weer en wind
van het leven,
of hebt u
ons nodig
om een jasje
uit te doen
voor elkaar?
Of gaat het één
niet zonder
het ander?
Mogen wij
gebruik maken
van de mogelijkheid
ons hierop

te bezinnen
in de tijd
voor Pasen.

Wij bidden
voor alles wat er
in de samenleving
om schreeuwt
dat wij ons eigen
belang opofferen
en ons met elkaar
verbinden
in een gedeelde
toekomst;
de opleving
van racisme
en nationalisme;
de toestand
van ons
leefmilieu.
Open onze ogen
voor de lichtheid
van jezelf geven
aan wat goed is
en ons aller
menschelijkheid
dient...

Wij bidden
voor mensen
in onze nabije
omgeving
die er stilletjes
om schreeuwen
dat wij een
jasje uitdoen
voor hen,
omdat zij
in de problemen
zitten, ziek zijn
of in rouw.
Dat wij tijd
aan hen geven
en liefde voor hen
opbrengen.
Open onze ogen
ervoor
dat als wij
licht geven
wij tegelijk
zelf omgeven worden
door uw mantel
van licht.
Door Jezus Christus,
onze Heer, Amen